

Skinheads: permanentní soubor o jméno

Jan Charvát

Holé hlavy, bombery, naleštěné vojenské boty, vlajky s keltským křížem, basebalové pálky a hromadné skandování „CI-KÁ-NI DO-PLY-NU!“. Tak zhruba vypadá obraz, který se vybaví řadě lidí při vyslovení slova „skinhead“ a to už od začátku devadesátých let 20. století. Propojení subkulturního vzhledu a krajně pravicové ideologie se stalo na dlouhou dobu poznávacím znamením této původně hudební subkultury mládeže. Dokonce až do takové míry, že se označení „skinhead“ stalo synonymem pro jakéhokoli příslušníka krajní pravice (stejně jako se, byť v menší míře, stalo slovo „pankáč“ označením pro jeho odpůrce, případně slovo „anarchista“ označením pro jakéhokoli demonstranta vystupujícího proti rasismu). Ještě hluboko po roce 2000 bylo možné narazit v médiích na reportáže o „srážkách mezi skinheady a pankáči“, často doprovázené vizuálním materiálem, ze kterého bylo zcela zřetelně patrné, že se daného střetu neúčastnil ani jeden skinhead (a obvykle také ani jeden pankáč).

Po dlouhou dobu tak platilo, že ve veřejném prostoru pronesené slovo skinhead označuje automaticky rasistu, resp. neonacistu a vice versa. Existence jiných frakcí skinheadské subkultury byla známá pouze velmi omezenému počtu lidí, a to přesto, že informace o historii skinheadské subkultury byly v ČR dostupné a samozřejmě včetně toho, že od samotného počátku devadesátých let existovaly v ČR skupiny skinheads, které nebyly

rasistické. Jednoznačně dominujícím prvkem v rámci skinheadske subkultury, ale byla jasně převažující rasistická část, která dokázala vytvořit svébytnou, silnou a poměrně stabilně fungující scénu, která do značné míry ovlivnila podobu české krajní pravice. Nejenže v devadesátých letech představovala skinheadska subkultura významnou součást krajní pravice, ale od roku 1998 (s propadem republikánů Miroslava Sládka) se stala v zásadě její klíčovou složkou. To je důležitá odlišnost od postavení této subkultury v západní Evropě, kde rasističtí skinheads vždy představovali jen jeden ze střípků krajně pravicové mozaiky. V českém prostředí se naopak skinheads stali jediným významným rezervárem sil krajní pravice a jedním z jejich nejdůležitějších faktorů minimálně do roku 2010.

Postupem času se ale diferencovalo samo skinheadske prostředí. Na významu nabývaly skupiny nerasistických, či vysloveně antirasistických skinheads a vytvářely zdánlivě matoucí prostředí, ve kterém nositelé na první pohled zcela stejného subkulturního stylu zastávali diametrálně odlišné postoje. Přestože vnitřní rozrůzněnost není pro subkulturu nijak netypická, připomeňme spory mezi různými frakcemi v rámci punkové nebo techno subkultury, které se obvykle týkají chápání autenticity, resp. komercializace, přesto patrně není žádná subkultura takovýmto způsobem vnitřně roztržitěná až do té míry, že jednotlivé frakce odmítají vůbec uznat existenci těch dalších, respektive odmítají akceptovat, že by mělo jít členy téže subkultury. Současně také není obvykle motivem k takto silně deklarovanému nepřátelství otázka politické profylaxe subkultury (dalo by se o tom uvažovat hypoteticky v případě tzv. nazi punku, ale ten je ve skutečnosti natolik marginální záležitostí, že faktickou podobu punkové subkultury v zásadě neovlivňuje). Nerasičtí a antirasističtí skinheads tak o rasistických skinheads nikdy nemluví jako o skinheads, ale výhradně jako o boneheads. Rasisté

zase ironizují zkratku SHARP používanou antirasistickými skinheads, když ji překládají jako „Scum Hanged After Racial Prevail“ („špina popravená po rasovém vítězství“), zatímco nerasičtí skinheads odmítají obě předcházející skupiny a zahrnují je obě do kategorie „politická špina“.

Právě fenomén takto hluboce rozdělené subkultury, která současně bez ohledu na politické rozpory sdílí řadu společných atributů týkajících se stylu i hodnot (důraz na vzhled, základní subkulturní značky, machismus a s ním spojená akceptace násilí atd.), nabízí nesmírně zajímavý materiál k analýze. Hlavním cílem této kapitoly tak je odpověď na otázku: *Jakým způsobem dochází k vymezení se jednotlivých frakcí skinheadske subkultury vůči ostatním skinheads? Abychom mohli na tuto otázku odpovědět, bude nás současně zajímat i to, jakým způsobem jednotlivé frakce skinheadske subkultury sami definují, kdo je podle nich skutečný skinhead.*

Historie skinheads

Skinheadska subkultura vznikla v druhé polovině šedesátých let v Anglii a oslovovala zejména mladé muže z dělnických předměstí (Marshall 1996). Předchůdci této subkultury byli angličtí Mods a afrokaribští přistěhovalci z oblasti Antil, nazývaní Rude Boys (Hebdige 2012 [1979]). Jejich prolutím vznikla zcela originální subkultura, kladoucí velký důraz na styl oblékání odkazující k jeho dělnickým kořenům, na hudbu a kulturu tančiren, fotbalové fandovství a na násilí (Marshall 1996). Základem, ke kterému se většina skinheads odkazuje dodnes, byla příslušnost jeho členů k dělnické třídě (*working class*). I když lze říci, že se prvotní skinheads rekrutovali z britské bělošské i černošské dělnické komunity, nelze hovořit o tom, že toto soužití bylo vždy bezproblémové (Hebdige 2012 [1979]). Přesto ale

nebyla raná forma subkultury skinheads v šedesátých letech rasistická a jen velmi těžko bychom o skinheads mohli mluvit jako o politickém hnutí (Moore 1993), jak se později vžilo.

První podoba subkultury skinheads prodělala svůj vrchol na konci šedesátých let (Marshall 1996), zájem o ni pak v britské společnosti upadal (mimo Velkou Británii se v té době ještě v zásadě nerozšířila). Zpět se vrátila až na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let spolu s punkovou revoltou, jejíž součástí byly i skupiny skinheads. Záhy ale nastaly mezi oběma proudy rozpory, neboť řada skinheadů vnímala punk jako novou verzi hippies, se stejnou otevřeností k drogám, obdobnou politickou profilací směřující spíše k levicové politice a kočně i s asociální image, která se pořádkumilovným skinheadům často přičila. Samotné hnutí prošlo v této době určitou změnou (Hebdige 2012 [1979]). Poklesl význam původních hudebních skupin žánrů reggae a ska (což souviselo i s příklonem řady černošských hudebníků, hrajících původně pro skinheadskou subkulturu k rastafariánství (Hebdige 2012 [1979]), které byly nahrazeny příklonem k razantnějšímu stylu nazvanému Oi! (v zásadě jednodušší a agresivnější varianta punkové hudby), změnil se částečně vzhled samotných skinheadů (objevují se dnes typické „bombery“ a obecně se prosazuje polovojsenský vzhled) a subkultura se začala profilovat podstatně více rasisticky (i když ještě ne nutně neonacisticky). Pod vlivem White Power (WP) kapel jako Skrewdriver a jejího lídra Iana Stuarta Donaldsona se významná část skinheadské subkultury velmi brzy posunula k adoraci nejprve rasismu a poměrně záhy i neonacismu.

Posun části skinheads směrem k otevřenému rasismu vyvolal záhy reakci těch skupin uvnitř subkultury, které rasismus odmítaly. V polovině osmdesátých let vznikla v USA původně lokální skupina nazvaná SHARP (Skinheads Against Racial Prejudice – Skinheads proti

rasovým předsudkům), ale myšlenka anti-rasistických skinheads se rychle rozšířila do celého světa již v podobě samostatné odnože hnutí skinheads (Bastl 2001). Její příznivci se pokládali za tradiční skinheads, ale zdůrazňovali svůj antirasismus, který odvozovali od původního, multikulturního rámce celého hnutí. Vedle nich postupem času vznikly i skupiny vysloveně levicově orientovaných skinheads, jejichž nejvýraznějším představitelem jsou skupiny RASH (Red and Anarchist Skinheads). Tito skinheads navazují na levicové prvky z původního hnutí ze šedesátých let – důraz na dělnický původ, odmítání konzervativní politiky – i na multikulturní kořeny hnutí, avšak kooptují mezi tyto atributy i radikální antifašismus a politické postoje blízké komunické levici či anarchismu.

Stranou všech politických konfliktů se snažili stát „tradicionalisté“ (případně nepolitici, apolitici či nerasističtí skinheads) udržující duch původně nepolitického hnutí (Charvát 2007, Stejskalová 2011). Nerasističtí skinheads navazují na původní, nepolitickou formu subkultury a odmítají politiku jak pravcovou, tak i levicovou. Důležité jsou pro ně subkulturní atributy (oblečení, hudba, fotbal) a patriotismus, který ovšem někdy přerůstá spíše k nacionalismu a šovinismu.

V důsledku těchto prnutí se na konci sedmdesátých let a začátku první poloviny let osmdesátých subkultura skinheads fakticky rozštěpila (Moore 1993) do tří hlavních skupin: rasistické, ne-rasistické a antirasistické.

Současný stav poznání

Subkultura skinheads přitahuje pozornost sociálních vědců v podstatě od svého počátku. Pracovali s ní už Stuart a Hall v *Resistance through rituals* (2006 [1975]), stejně jako Dick Hebdige ve své knize *Subkultura a styl* (2012 [1979]). V obou případech se ale zájem autorů

soustředil primárně na vztah subkultury a dělnické třídy (working class). Hebdige se pak částečně věnoval i specifickému vztahu skinheads k jejich vlastním kořenům, resp. k ambivalentnímu přístupu k černošským spolutladatelům celé subkultury. Otázka komparace jednotlivých skinheadských afiliací byla pochopitelně zcela bezpředmetná, neboť k rozdělení subkultury ještě nedocházelo. Po nástupu rasistické větve skinheads a jejím v podstatě celosvětovém rozšíření se ale většinou vý zájem soustředil v zásadě pouze na tuto část (jak v cizině, tak v Čechách). Sem patří poměrně rozsáhlá produkce zejména americké provenience (B. Dobratz 2000, M. Hamm 1993, J. B. Moore 1993, J. Ridgeway 1995). Tito autoři upozorňují na fakt rozštěpení skinheadské subkultury, identifikují další směry uvnitř subkultury (obvykle zdůrazňují zejména existenci antirasistických skinheads), ale svou pozornost zaměřují na projev rasismu a antisemitismu, případně na propojení mezi skinheadskými „crews“ a tradičními (americkými) organizacemi (typu Ku-Klux-Klan, W.A.R.¹ aj.). Někteří, jako Betty Dobratz, pak doporučují do budoucna věnovat pozornost srovnání rasistických a nerasistických skinheads (2000, s. 73).

Zajímavý příspěvek ke studiu skinheadské subkultury nabízí Robert Wood (1999). Wood ve svém textu upozorňuje na chybu, které se podle něj dopouští ostatní výzkumníci, když předpokládají, že tato subkultura je od momentu svého nástupu v USA rasistická a dokládá, že kořeny subkultury skinheads v USA jsou spojené s prostředím hc/punku. To potvrzují i Travis a Hardy (2012), kteří doplňují, že kořeny skinheads v USA jsou dvojí, jednak hc/punk a jednak samostatná skupina skinheads soustředěných kolem hudební scény ska,

1 White Aryan Resistance, americká neonacistická organizace, zaměřená zejména na rasistické skinheads. Vznikla v roce 1983, jejím vůdcem je Tom Metzger.

zejména v Kalifornii. Hc/punk přitom rasistický nebyl, a naopak formování rasistické větve skinheads v této scéně vyvolalo potřebu po vzniku antirasistické odnože skinheads (SHARP). Wood již pracuje se „subcultural frame of reference“, kterou chápe jako soubor definic, norem a hodnot dané subkultury, ale jeho cílem není ji identifikovat. Pouze upozorňuje na význam odmítnutí rasismu pro SHARP skinheads a jejich vnímání rasistických skinheads jako „odpadlíků“ a současně identifikuje jako jeden z významných prvků formování SHARP identity i násilí, které je chápáno jako legitimní reakce na existenci rasistických skinheads.

Sarabia a Shriver (2004) pracují s formováním identity nerasistických skinheads. Ve své práci se zaměřují zejména na aspekty stylu, hudby a jazyka, jako prostředku vymezení se vůči ostatním skupinám v rámci skinheadské subkultury (zejména rasistům). Politiku pokládají za významný prvek subkulturní identity a upozorňují, že i když je klíčovým sporem uvnitř subkultury problém rasismu, politické spory se týkají i řady dalších momentů. Autoři také upozorňují, že i když se verbálně nerasističtí skinheads obvykle hlásí k tradici odmítnutí politiky, v realitě jsou jejich názory často výrazně politické (důraz na sepětí s dělnickou třídou, nacionalismus, antikomunismus, výjimkou není ani homofobie).

Borgenson a Valeri (2005) se zaměřují na „skinheadskou ideologii a kulturu“, kterou zkoumají skrze analýzu skinheadských webových stránek. Autoři pracují se čtyřmi identitami skinheads – neonacistickou, tradiční, SHARP a gay², přičemž zdůrazňují, že skinheadská subkultura není automaticky synonymem pro rasismus. Samotný pojem identity zde ale slouží pouze

2 Což je poměrně zajímavé téma, které v českém prostředí fakticky vůbec nerezonuje a gay skinheads se u nás nikdy nevytvářeli, přinejmenším ne v organizované podobě.

ke kategorizaci, její formování opět není řešeno. Na druhou stranu ale pracuje s otázkou kultury a politiky u skinheads, kde se již některé formující momenty (konkrétní podoba vizuálního stylu skinheads, politické názory aj.) objevují, byť spíše ve volnější formě a s poněkud diskutabilními výsledky (analýza obsahu webových stránek například vedla ke zjištění, že většina skinheadských skupin nepracuje s problematikou násilí, což je v rozporu se zjištěními ostatních výzkumníků a ostatně i tohoto textu). Skinheadská kultura je podle autorů zaměřena zejména na hudbu, oblečení, tetování, pivo a skútry (což je jeden z mála momentů, kdy se tento subkulturní prvek v literatuře objevuje), v textu se ale s těmito pojmy pracuje částečně nahodile. Obdobně je tomu i v případě skinheadské ideologie, kterou mají na mysli autoři, ale zejména rasismus a antisemitismus.

Alex Campbell (2006) se také ohrazuje proti všeobecně sdílené představě, že identita skinheads je a priori rasistická a upozorňuje na fragmentaci této subkultury. Campbell si všímá řady prvků, konstruujících skinheadskou identitu (styl, hudba) a také upozorňuje na existenci gay skins, SHARP, ale i RASH a naznačuje spor o „true history of skinheads“, přičemž zdůrazňuje význam textů skinheadských kapel pro formování skinheadské identity. Campbell také pracuje s rozdělením na rasistické, nerasistické a antirasistické skinheads, což takto explicitně ostatní výzkumníci nedělají. Upozorňuje ale na fakt, že právě ve skupině nerasistických skinheads lze najít řadu indicií, naznačujících, že jejich vztah k rasismu je sporný a některé jeho aspekty zde mohou být za určitých okolností (verbální distanc od organizovaných rasistických skupin) tolerovány.

Araste a Aimar (2015) se pak zaměřují na vizuální podobu skinheads a její význam v rámci utváření skupinové identity a shodně jako předcházející autoři upozorňují na rozrůzněnost skinheadské subkultury

a současně na význam subkulturních atributů, zejména v oblasti skinheadské módy, a jejich „vynucování“.

První české práce zaměřené na subkulturu skinheads (vnímanou spíše jako synonymum pro neonacistické hnutí) měly v zásadě ryze deskriptivní charakter a podávaly základní informace o jednotlivých skupinách, které u nás vznikaly. Sem patří jednak pilotní studie Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP) *Extremismus mládeže v České republice* z roku 1996 a následně publikace *Politický extremismus a radikalismus v České republice* editovaná Petrem Fialou z roku 1998. Ta už nabízela širší pohled na danou problematiku a řada autorů například sociálními vědami se zde snažila vypořádat primárně s problémem užívání samotného pojmu „extremismus“. Ten nebyl zdaleka všemi přijímán pozitivně, přičemž základní výtoku byla jeho nejasnost a zneužitelnost. Přesto to byl právě tento pojem, který se se subkulturní krajní pravici spojil a dodnes do značné míry určuje pohled na ni. Důvodem byla na jedné straně relativně rozsáhlá produkce publikací na toto téma, která vycházela z okruhu „brněnské školy“ soustředěné kolem Miroslava Mareše a jeho studentů. Na druhé straně to pak bylo propojení přístupů teorie extremismu s potřebami Ministerstva vnitra, které mělo od roku 1996 povinnost každoročně referovat o trestných činech podmíněných extremismem. Zatímco Fialův *Extremismus a radikalismus* otvíral téma a nabízel různé možnosti jeho uchopení, Marešův *Pravicový extremismus* poměrně zřetelně stanovil teorii extremismu jako základní metodologický rámec pohledu na subkulturu skinheads. Kromě již zmiňované Marešovi práce o extrémní pravici patří do „brněnské školy“ ještě další texty. Jednak přehledová kniha Josefa Smollika *Subkultura mládeže* z roku 2010, kde jsou skinheads rozebráni z pohledu bezpečnostních studií, a jednak článek Martina Bastla *S.H.A.R.P. – skinheadi proti rasovým předsudkům* z roku 2001, který se zabývá zejména vztahem k rasismu a možnostem

politizace této části skinheadské subkultury. V zásadě jde o jediný odborný text, který se zabývá antirasistickou částí skinheadské subkultury, který byl v Čechách publikován. Částečně se této problematice Bastl věnoval i ve své knize *Radikální levice v České republice* z téhož roku. Skinheadské subkultuře se okrajově věnuje i Jan Charvát v knize *Současný politický extremismus a radikálismus* z roku 2007, přičemž i zde je tato problematika nahlížena v zásadě prizmatem teorie extremismu. Jiný pohled nabídl Petra Stejskalová v knize Marty Kolářové *Revolta stylem* z roku 2011. Jednak proto, že se zabývá nepolitickou částí skinheadské subkultury (opět jde o první a v podstatě jediný odborný text na toto téma), ale zejména z toho důvodu, že k problematice přistupuje více z pohledu subkulturních studií zakotvených více v sociologii než v politologii. V tradici sociologického pohledu pokračovala Hedvika Novotná svým textem *Punks and Skins united?*, který byl publikován v rámci kolektivní monografie *Populární kultura v českém prostředí* editorů Ondřeje Daniela, Tomáše Kavky a Jakuba Machka (2013). Hedvika Novotná představila pohled na vývoj punkové a skinheadské scény pohledem jejich přímých účastníků a zajímala ji dynamika vývoje vzájemného vztahu těchto dvou subkultur. V roce 2016 pak navázal Ondřej Daniel svou knihou *Násilím proti „novému biedermeieru“*, kde se částečně problematika skinheads objevuje zejména v souvislosti s násilím. Pohled, který Ondřej Daniel nabízí, pak vychází primárně z historického přístupu. V roce 2018 pak vyšla i kolektivní monografie editorů Jana Charvát a Petra Bláhy *Zabijem všechny!*, která se zaměřuje na otázku ideologie krajní pravice a jejího vlivu na subkulturu. Zde se problematika skinheads objevuje často, byť netvoří jediný rámec celé knihy, přičemž se zde objevují v zásadě všechny zmíněné přístupy – tedy jak ty, které vycházejí z tradice teorie extremismu, tak sociologické přístupy subkulturních studií.

Metodologický design

Pro zodpovězení výzkumných otázek je použita metoda obsahové analýzy (Dvořáková 2010) textů skinheadských hudebních skupin, kterou doplňuje analýza subkulturních fanzinů, rozhovory s účastníky subkultury a nezáčástněné pozorování. Při práci jsme vyšli ze souboru dat, který obsahuje tvorbu hlavních hudebních skupin skinheadské provenience od roku 1990 do současnosti. Kritéria výběru jednotlivých hudebních skupin spočívala v dlouhodobosti, větším počtu vydaných hudebních nosičů, nadregionální působnosti a významem v rámci vlastní scény. Ten byl ověřován jednak pomocí rozhovorů a jednak pomocí zmínek a informací o těchto skupinách ve fanzinech. Dohromady jde o 31 hudebních skupin a 79 hudebních nosičů,³ 147 fanzinů⁴ a 24 interview. Hlavním zdrojem, ze kterého jsme vycházeli, byla obsahová analýza textů hudebních skupin. Právě hudební skupiny dlouhodobě formují klíčové názory, které v subkultuře rezonují (ostatně se o ní mluví jako o „hudební subkultuře mládeže“), jsou všeobecně sdílené a dostupné pro většinu jejích členů a pokrývají všechna témata, na rozdíl například od textů zveřejňovaných ve fanzinech, které jsme použili spíše k doplnění. Pokud jsou v textu citovány pasáže z jednotlivých písní, nebo fanzinů, jsou vždy citovány v původní podobě, včetně případných gramatických chyb.

V analýze jsme se zaměřili na dvě klíčová témata. Prvním bylo, jak je v dané skupině definován skinhead. Jak se pozná, co nosí, co dělá, čemu věří či co je pro něj typické. Druhým se týkala vztahu k „jiným“ skinheadům,

3 Konkrétně jde o 20 hudebních skupin a přibližně 50 hudebních nosičů z prostředí rasistických skinheads, o 7 hudebních skupin a 12 nosičů antirasistických skinheads a o 4 skupiny a 16 nosičů z prostředí nerasistických skinheads.

4 101 fanzinů rasistické provenience (neonacistů a kališníků), 46 apolitických a antirasistických (tady je obtížné odlišovat obě polohy).

v čem spočívá tato jinakost a jaký postoj k „jiným“ skinheads zastávají.

Cílem bylo induktivní metodou vytvořit kategorii (Dvořáková 2010, s. 98), které se primárně věžou k definici skinheadství, tedy toho, co dělá v kontextu subkulturních studií skinheada skinheadem. V této fázi výzkumu jsme se snažili zachytit kategorie, které:

- a) se vztahují k definici skinheada
- b) se pravidelně opakují u většiny kapel

Cílem nebylo zachytit frekvenci jejich používání, ale spíše se zaměřit na jejich podobu a na fakt, zda jsou všeobecně sdíleny a představují tak obecnu a v zásadě všeobecně akceptovanou představu o skinheadství. Jistou výhodou při našem hledání je poměrně výrazná schematičnost hudební tvorby všech skinheadských denominací, která není příliš bohatá na jinotaje, jež by mohly interpretaci ztížit. Postupně se ale ukázalo, že bude třeba mírně upravit základní kategorizační přístup, respektive rozšířit o kritérium:

- c) neadresné záležitosti, které identitu rozvíjejí (tj. hlavně politické postoje, které nejsou nutně u všech hudebních skupin vázané na pojem skinhead)

Výsledkem bylo 4, resp. 5 kategorií, které se objevují napříč celou skinheadskou subkulturou, včetně určitých subkategorií.

1. SUBKULTURNÍ ATRIBUTY, kam patří:

- Subkulturní vzhled
- Subkulturní aktivity (tj. způsob trávení volného času), které zahrnují několik subkategorií. Jednak texty zabývající se adorací alkoholu (nejčastěji piva), fotbalu, vlastní hudby a násilí.

2. SOCIÁLNÍ ZAŘAZENÍ

Všechny kapely bez ohledu na politiku se hlásí k odkazu dělnictví, rasistě ale mluví o „bílé dělnické řídi“, nerasističtí skinheads a částečně antirasisté pak mluví spíše o dichotomii dělník-vlastník, kterou spojují s dichotomií chudí-bohatí.

3. POLITIKA

Přístup k politice se liší podle jednotlivých frakcí.

- Rasističtí skinheads se vztahují k nacionalismu, antikomunismu a později i rasismu, antisemitismu a historickému nacismu.
- Antirasističtí skinheads oscilují mezi slabou frekvencí politických témat, některé kapely pracují s antikapitalismem (který se v deklaratorní podobě u rasistických skinheads neobjevuje, i když tam existuje přiznaná nespokojenost s postavením dělníků), antirasismem (který ale není chápán jako politika), současně ale existuje silná tendence vymezovat se nepoliticky, resp. antipoliticky (odmítnutí politiky i politiků). Částečně rezonuje lokální patriotismus, zejména u těch skupin antirasistických skinheads, které tendují směrem k odmítnutí politiky.
- Nerasističtí skinheads i přes svůj název politikové texty mají, ne zcela překvapivě u nich najdeme texty adorningí nacionalismus, méně často i rasismus, ale současně i velmi silné odmítnutí politiky jako takové. I zde se projevuje lokální patriotismus, a to výrazněji než u antirasistických skinheads.

4. EMOCIONÁLNÍ NÁBOJ

I tady najdeme v zásadě určitou shodu, ale zároveň i některé disrepance, které pokládáme za poměrně významné. Důraz je kladen na:

- Hrdost a čest (toto téma najdeme u všech frakcí)

- Jednota (objevuje se opět u všech frakcí, ale s menší intenzitou, než otázka hrdosti a cti)
- Nenávisť (klíčová pro rasistické skinheads, v minimální míře se objevuje u nerasistických skinheads, u antirasistických skinheads chybí)
- Rebelství (výrazné pro antirasistické, částečně pro nerasistické skinheads)

5. NÁBOŽENSKÉ MOTIVY

jsou poslední kategorií, která je typická pro rasistické skinheads, ale u žádných jiných frakcí skinheadské subkultury ji nenacházíme. V případě rasistických skinheads jde o směsici odkazů na starogermánské a keltské náboženské motivy (v některých případech nejsou oba historické vzory ani odlišeny), jen velmi výjimečně se objevuje odkaz na křesťanství, který by odpovídal tradiční evropské (nesubkulturní) krajní pravice.

Pro většinu kapel není vymezení se vůči „jiným“ skinheads zásadní, výjimkou jsou antirasističtí skinheads, resp. jejich politizovaná část. Pro ty jde o jedno z klíčových témat.

Kdo je pravý skinhead?

Nikterak překvapivě můžeme říct, že v pohledu na skinheadské subkulturní atributy se všechny popisované frakce skinheads shodují. Základem skinheadského vzhledu jsou zkrátka těžké boty, kšandy a holá hlava, bez ohledu na politické názory. Spojujícím momentem je tak výrazně maskulinní podoba subkulturního vzhledu, která sice není explicitně popisována v textech, ale v ikonografii všech skinheadských směrů je přítomna ve vysoké míře. Právě důraz na maskulinitu a „tvrdost“ může být důvodem k silně homofobním názorům, které existují napříč skinheadskou subkulturou.

Ani v otázce subkulturních aktivit nepanuje žádný zásadní rozpor a všechny skupiny se shodují v adoraci alkoholu, fotbalu a vlastní hudby. Zde už ale existují určité odlišnosti mezi nerasistickými a antirasistickými skinheads na jedné straně, kteří pokládají za součást „svého“ hudebního spektra i hudební styly reggae a ska, zatímco pro rasistické skinheads je přijatelný pouze „bílý rokenrol“ a nacházíme zde naopak odmítnutí černošské hudby jako takové (jako v zásadě irelevantní se jeví poukazování na černošské kořeny rockové hudby, toto téma není v rámci jakékoli skinheadské skupiny nijak akcentováno). Zajímavým faktem je i nízká frekvence textů zaměřených na podporu fotbalového fanouškovství mezi rasistickými skinheads. Domníváme se, že tento moment lze vysvětlit dichotomií skinheadi vs. chuligáni, kdy skinheads jsou vnímáni samotnými rasistickými skinheady v první řadě jako „politici“ vs. „jáci“, zatímco chuligáni jako fotbaloví výtržníci (což se s obrazem „válečníka“ příliš neshoduje). Shoda naopak panuje v otázce násilí, které je pro všechny části skinheadské subkultury plně akceptovatelné a je do jisté míry známkou, respektive potvrzením, skinheadské authenticity, přičemž pro všechny skupiny uvnitř skinheadské subkultury platí, že tím, proti komu může být, resp. má být násilí použito je vždy antagonistická frakce skinheads. Hovoří-li rasističtí skinheads o antirasistických skinheadech, vždy zaznívá výzva k násilí a vice versa. Obdobně je tomu i ve vztahu nerasistických skinheads a rasistických skinheads, výrazně méně panuje násilný vztah mezi nerasistickými skinheads a antirasistickými skinheads.

Stejná shoda existuje i v případě sociálního zařazení, kde se všechny skinheadské skupiny hlásí k odkazu „working class“. Určitý rozdíl ale existuje v jejím chápání. Pro rasistické skinheads je dělnická třída obvykle prezentována jako „bílá“ a představuje většinou složku společnosti. Příslušnost k této části společnosti

pak dodává rasistickým skinheads pocit společenské relevance a významu. V případě apolitických skinheads je naopak dělník tím chudým ve vztahu bohatci versus chudáci, což lze interpretovat jako zjednodušenou verzi třídního rozporu, která se vyhybá třídní rétorice (kte- rá by byla pro nepolitické skinheady příliš levicová) a převádí celý problém spíše do emotivní polohy dobro versus zlo. V případě antirasistických skinheads pak ucelené vnímání dělnictví neexistuje. Pro vyslovené levicové skinheads (což nejsou ani zdaleka všichni antirasističtí skinheads) je dělnictví skinheads chápáno jako forma moderního zotročení, vůči které je třeba se vzepřít. Můžeme říci, že zde se třídní pohled objevuje nejsilněji, ale ani v tomto případě nejde o přístup, který by pracoval s explicitní rétorikou třídního boje, která je v českém prostředí spojená s představou komunismu, celospolečensky spíše odmítaného. Tento pohled ale ostatní skupiny v rámci antirasistických skinheads nesdílejí a vnímají své zařazení do dělnické třídy jako jistou danost, která je odlišuje od většinové společnosti, respektive od střední třídy. Třídní pohled (resp. jeho explicitní vyjádření) tedy opět chybí.

Menší shoda panuje v otázce **emocionálního náboje**, spojeného se skinheadskou subkulturou. Všechny skupiny se shodují v důrazu na hrdost a čest, což jsou vlastnosti, které všechny frakce shodně pokládají za fundament skinheadství. V případě rasistických skinheads ale klíčovou roli hraje ještě další emoce, kterou je nenávisť. Otevřená adorace nenávisť se objevuje až v udivující míře u většiny rasistických skinheads a je vnímána jednoznačně pozitivně. I nenávisť je do značné míry chápána jako projev autenticity, jako prvek vnitřní mobilizace a aktivizace, současně ale slouží i jako svého druhu legitimizace pro násilí. Je-li stav věci takový, že dovádí lidi k nenávisť, je správné proti takovému stavu zasáhnout s plnou silou, a tedy i násilně. Prvek nenávisť se v podstatně neobjevuje u antirasistických

tických skinheads a jen velmi omezeně u nerasistické větve. Objevuje se ovšem i v samotném vymezení se vůči „jiným“ skinheadům. Zajímavé je, že zatímco pro rasistické skinheads je nenávisť (spolu s pohrdáním) základním prvkem jejich vztahu k antirasistickým skinheads, opačně tato rovnice zdaleka neplatí a u antirasistických skinheads vidíme spíše tendenci k tomu, stavět svůj odpor k rasistickým skinheads na svého druhu racionální argumentaci (být obvykle výrazně zjednodušující a schematické), tedy na vysvětlování toho, proč antirasisté odmítají rasismus a fašismus. Vztah antirasistických skinheads k nerasistickým je pak postaven spíše na pohrdání. Apolitičtí skinheads se v této věci podobají spíše rasistickým skinheads a prvky nenávisť (být zdaleka ne tak silné a také ne takto jasně artikulované a už vůbec ne opěvované) se ve vztahu k rasistickým skinheads objevují. Negativní vztah vůči levici (zřetelné vymezení se vůči antirasistickým skinheads) většinou chybí a je nahrazeno právě obecným negativním vztahem k subkulturní levici) je spíše postaven na zesměšňování a pohrdání než na vyslovené nenávisť.

Specifickým momentem, který odlišuje antirasistické a nerasistické skinheads od rasistických, je také prvek přihlášení se k rebelství, spočívající v ostentativní odtažitosti od většinové společnosti, pokládané za „stádo“, případně za „slušné občany“, pro něž jsou důležité jen peníze a moc a kteří se vyznačují popíráním hrdosti a cti. Tento motiv se u rasistických skinheads nevyskytuje, protože ti se naopak obvykle snaží většinou společností oslovit, resp. vnímají se jako její ochránci a nevydělují se z ní.

Zásadní rozpor samozřejmě existuje v otázce chápání **politiky**. Zde se odlišnosti mezi jednotlivými frakcemi projevují velmi silně. Pro rasistické skinheads je politický rozměr spojen s adorací nacionalismu, rasismu, historického nacismu i jeho současných podob. Významným prvkem přístupu k politice je v prostředí

rasistických skinheads také důraz na politický aktivismus (témata týkající se mobilizace a rekrutace patří mezi nejvýznamnější v tvorbě českých white power kapel), který je fakticky součástí samotné skinheadské (rasistické) identity. Na druhé straně pro antirasistické skinheady je vztah k politice poměrně ambivalentní, respektive odděluje od sebe levicové antirasisty, kteří pracují s prvky antikapitalismu a podporou například squattingu, od nepolitických antirasistů, kteří politiku odmítají. Prvek odmítnutí politiky se objevuje i u nerasistů, kde se ale častěji přetavuje v odmítnutí politiků (ve schematické podobě „politici lžou a kradou“) jako takových, nikoli nutně politiky. Zatímco nerasističtí skinheadi se verbálně od politického aktivismu jakéhokoliv druhu distancují, v tvorbě nerasistických skinheadských hudebních skupin se objevuje řada politických motivů – primárně nacionalismus, ale také prvky rasismu (proti Romům, částečně proti imigrantům) a homofobie. Tyto momenty pak hrají svou úlohu ve sporech mezi nerasistickými a antirasistickými skinheads, kteří upozorňují na fakt, že takovýto přístup posouvá nerasistické skinheady k rasistickým.

Zcela samostatnou kategorií tvoří vztah k náboženským motivům, který nalezneme pouze v případě rasistických skinheads. Odkaz na starogermánské náboženství spojuje dva momenty, které jsou vnímány mezi rasistickými skinheads pozitivně. Jednak obecně maskulinní rozměr romantizovaného pohledu na historii Vikingů a jednak propojení s historií nacismu, který se také ke starogermánskému náboženství obrací. U dalších skinheadských frakcí neexistuje ani náboženské téma, ani adorace Vikingů, přestože vikingské motivy patří například mezi oblíbená tetování u všech skinheadů, bez ohledu na jejich politickou příslušnost.

Zajímavým momentem je absence reakcí na diskurz extremismu, o kterém se předpokládá, že formuje právě ve skinheadsskou subkulturu poměrně výrazně. A to

i přesto, že například informace o koncertech white power kapel se ve Zprávách ministerstva vnitra objevovaly od samého počátku, tedy od roku 1997 (mezi lety 2002–2011 měla tato problematika ve Zprávě dokonce vlastní kapitolu) a i přesto, že někteří členové white power kapel byli za své aktivity souzeni.

Vymezování se vůči „jiným“ skinheads

RASISTÉ

Jak jsme již ukázali, vymezování se vůči dalším proudům v rámci skinheadské subkultury nebylo standardní součástí textů všech WP kapel, ale zato se objevuje průběžně od samotného počátku formování rasistické skinheadské subkultury na našem území.

Prvotním impulzem k rozšíření skinheadské subkultury v Čechách bylo působení hudební skupiny Orlík, která také položila základy sebeidentifikace skinheads. Orlíkovský skinhead byl definován skrze několik kategorií. Zprvce pomocí subkulturních atributů, kam patřil jednak *vzhled* (bomber, těžké boty, holá hlava) a jednak *konkrétní aktivity* (muzika, fotbal, pivo a násilí). Zadruhé pomocí politických názorů, kam patřil nacionalismus, antikomunismus a rasismus.

Vymezení vůči jiným skupinám skinheadů není v tvorbě Orlíku přítomné (protože v době vzniku obou alb v podstatě žádné neexistovaly), přestože najdeme jasné odlišení od příslušníků punkové subkultury (*Orlík, Kýkyřý*) i od nacismu (*Faschos*), v obou případech v zásadě spojené s hrozbou násilím proti oběma skupinám. Poměrně dobře to dokumentuje i vyjádření Daniela Landy ve fanzinu *Hubert*⁵ v článku „SKINHEAD – Fete“, kde

5 První skinheadský fanzin v Čechách. Fanzin je podomácku dělaný „fanouškovský časopis“, v rámci rasistické skinheadské scény jich vycházelo v Čechách několik desítek.

mluví o své zkušenosti ze srazu skinheads v německém Siegenu na podzim roku 1990. Landa v textu rozděluje přítomné skinheads na několik kategorií, konkrétně: „Zakomplexovaný primitivní a fašistický mladíci (15 až 17 let), opravdový ortodoxní fašouni, starý skini smýšlející podobně jako já a mladý skini smýšlející podobně jako já (posledního druhu však velmi málo)“. Následně se pak v textu několikrát vrací ke svému znechucení z toho, kolik skinheadů v Německu jsou neonacisté.

Na působení kapely Orlík navázala jedná skupina tzv. kališnických skinheads (tedy těch, kteří striktně navazovali na dědictví Orlíku ve smyslu kombinace českého, zejména protiněmeckého, nacionalismu a antikomunismu), ale stejně tak i skupina skinheads, která se vydala cestou v Evropě běžnější a posunula se k otevřenému neonacismu. Mezi oběma skupinami pak vypuklo otevřené nepřátelství, které přerůstalo až k násilí.

Prvním vymezujícím se textem je píseň SHARP od skupiny Braník. Ta reaguje na první skupiny antirasistických skinheads na počátku devadesátých let:

*S.H.A.R.P. co to je kdes to vzal tady nemaj místo
kde ty časy jsou kdy na ulicích bylo čisto
žádnou šanci nám, protože nelíbáme negry
proč zrovna sem by se daly lumpů vlekly
Kontra moc dobře všechno ví, skinheady nenávidí*

*Oi to je sál který maj už plný voči
kdyby na to měl, anarchist na nás už skočí
ale že je sráč tak na to na to nemá
tráva akorát je pro něj pro něj cena*

Text se nezabývá původem těchto „jiných“ skinheads, ale spojuje je s anarchistickým prostředím (což v zásadě odpovídá dobovým realitám, kdy se první skupiny antirasistických skinheads objevovaly jako součást anarchistické scény). Text odkazuje na anarchistický

časopis *A-ontra* (který tehdejší skinheads obviňovali z šíření protiskinheadských a antirasistických myšlenek, které měly zapříčinit nepřátelství mezi skinheads a pankáči⁶). Současně text vnímá své odpůrce (které, kromě názvu písně, ani skinheads nenazývá a označuje je pouze za anarchisty) jako zbabělce, kteří nedokáží „skutečným“ skinheadům odporovat a kteří se uchylují k drogám. Celkový obraz svých odpůrců tak text vnímá prizmatem výsměchu za fyzickou slabost (neschopnost boje, agresivity) a spojení s drogami a anarchisty. Z pohledu dalšího vývoje je to zajímavý moment, protože pozdější vymezování se rasistických skinheads proti jejich antirasistickým odpůrcům s anarchismem příliš nepracovalo a obvykle vnímalo antirasistické skinheads jako levicové nebo vysloveně komunistické. Důvody k tomu jsou patrně dva. Prvním bylo dlouhodobé zřetelné vymezení se české anarchistické scény proti komunismu a trockismu (v jazyce samotných anarchistů, proti „autoritářské levici“). Druhým pak negativní vztah české veřejnosti ke komunismu, ale spíše indiferentní k anarchismu. Pokud se rasističtí skinheads chtěli vymezovat vůči svým nepřátelům způsobem, který skýtal možnost veřejné podpory, pak nedávalo smysl vymezovat se vůči anarchismu, ale tvrdit, že antirasismus je spojen s komunismem.

Po první vlně antirasistických skinheads z let 1990–1992 ale přichází jistý útlum této části skinheadské subkultury, který končí až v polovině devadesátých let. V této době se ale rasističtí skinheads musí vyrovnat s nástupem specifické větve skinheadské subkultury, která už byla zmíněna. První polovina devadesátých let byla typická rozvojem ryze české odnože skinhead-

6 Tento postoj zastává ve své knize *Těžký boty to vyřešej hned!* i Filip Vávra, z rozhovorů, které ve své knize otiskl, však vyplývá, že nepřátelství mezi českými skinheads a punks bylo podstatně starší a jeho původcem byli skinheads, kteří vnímali pankáče jako slabé, špinavé, fetující a postupem času i spojené s levicí.

ské subkultury, kterou představovali tzv. kališníci, tedy skinheads navazující na tradici skinheadství, tak jak bylo pojímáno v textech skupiny Orlík a kombinující nacionalismus s kulturním rasismem, ale vymežující se vůči neonacismu. Ostatně Daniel Landa byl v této době i čestným předsedou Vlastenecké ligy, hlavní organizace kališnických skinheads. Kališníci skinheads představují krátkou epizodu v rámci vývoje českého skinheadství, takže jejich spor s otevřeně neonacistickým křídlem skinheads nestačil nijak výrazně rezonovat v tvorbě hudebních skupin a máme ho tak zachycený spíše v podobě článků z fanzinů. I zde ale objevují podobné momenty jako v textech hudebních skupin. Pokud se vymezovala Vlastenecká liga vůči rasistickým skinheads, činila to například tímto způsobem (Peňáz 1994):

Stále se však objevují lidé, a to i z řad příznivců VL, kteří říkají: „Proč do těch fašounů tak šijete?“, „nebylo by možné se s nimi dohodnout?“ apod. (...)

Proč VL nemůže spolupracovat s fašisty () ba co víc musí jít proti nim?

1. Vlastenectví je čistý a opravdový vztah k rodné půdě, naproti tomu fašismus je politická ideologie, kde národ a vlast slouží pouze jako prostředek. (...)
2. Jednou z hlavních opěrných ideologií fašismu je rasismus. (...)
3. Fašisté jsou nebezpeční, ale je zbytečné je nadhodnocovat. (...)
4. Stoupenci fašismu a nacismu, vyznavači Gajdy nebo Hitlera mají shodné vlastnosti. Jsou nečestní, z větší části zkriminalizovaní. (...)

Negativní momenty viděla Vlastenecká liga v ideologii zaci, rasismu a chybějící cti. Oproti tomu byl pohled rasistických skinheads postaven na odlišných principech (Karel b. d.):

Také ti, kteří nosí symbol husitství na svém bomběru, by měli učinit rozhodnutí, zda hodlají zůstat nacionalisty, kteří mohou mít v několika bodech rozdílné názory, ale nic je nenutí bojovat proti nám, anebo zda se hodlají pod vedením Vlastenecké Ligy vydat cestou kolaborace s úřady, policií, mědli, zkrátka se všemi, kteří nás tak nenávidí. Cestou tzv. rasové tolerance, trapného a omšelejšího hysterického anti-německého postoje... Cestou zrádců rasy! (...) Když tak horlivě vystupují proti nacionálnímu socialismu, hovoří většinou slovy komunistických učebnic. Tupý nacionalismus tak často využívají židy. Ten, který žene arijské národy proti sobě, nemá v současné době co pohledávat. (...) Vedoucí Vlastenecké Ligy (vystupováním přitomínající – nebo ne jenom připomínající? homosexualita) dokonce zašel tak daleko, že je za Čecha ochoten považovat černocho, vietnamce, cikána, či další formu rasové lůzy – jen když se bude slušně chovat.

I zde vidíme jasně postulované základní principy. Nacionalismus je akceptovatelný pouze tehdy, pokud nejde proti rasismu, který je klíčový. Zajímavým momentem je i obvinění z homosexuality, které je pro výrazně maskulinní prostředí skinheads poměrně typické. Pro aktivisty neonacistické větve skinheads představovala Vlastenecká liga nepřijemnou konkurenci, která se snažila očistit jméno skinheads od nálepky fašistů a zároveň si ponechat většinu skinheadských atributů. Z pohledu rasistických skinheads byli kališníci vinni tříštěním sil na krajní pravici, což bylo rovno zradě, díky čemuž docházelo i k fyzickým střetům mezi aktivisty obou směrů (Robin b. d.).

V Přerově dokonce pořádají kališníci zátahy na pravice skinheads a uzavírají dohody s cikány! Mys-

lím, že je jen otázkou času, kdy členové a příznivci V.L. půjdou v jednom šiku s aktivisty Antifa na jejich demonstracích proti rasismu a fašismu. Z toho pro mne vyplývá jen jedno. Každý, kdo se přidá či přidá na stranu kališníků, už nestojí na barikádě opravdových válečníků za rasu a národ! Každý z nich se stává zrádcem a nepřitelem protože v tomhle boji platí obzvlášť: „Kdo nejde s námi, jde proti nám!“

Zde se objevuje nově i motiv spojenectví s nepřáteli (cikáni, Antifa), které – přestože je reálně vysoce nepravděpodobné – má dokládat, resp. potvrzovat fakt zrady krve.

Výsledkem těchto střetů bylo nakonec opuštění skinheadské subkultury ze strany Vlastenecké ligy a snaha o novou definici, opřenou výhradně o nacionalismus a konzervatismus (Luděk 1996). Výsledkem byl ovšem pokles zájmu o tuto organizaci a Vlastenecká Liga zhruba po roce 1996 fakticky přestává existovat, i když jednotliví její aktivisté se na radikálně pravicové scéně pohybovali i nadále. Jistou zajímavostí je, že po deaktivaci Vlastenecké ligy navázalo na její činnost několik lokálních nástupnických organizací (Litoměřičtí vlastenci, Plzeňští vlastenci), které byly více spojeny se subkulturou nerasistických skinheads (Mareš 2003, s. 301).

Zhruba ve stejné době se také začínají znovu rozvíjet skupiny antirasistických skinheads, odvolávajících se na tradici SHARP. Na to také reagují neonacistické skinheadské kapely. V polovině 90. let tak zpívá Vlajka v písni *Zničte rudý z desky Slovanská hráz*:

*My jsme nová generace
Nastolíme nový řád
My dokážem anarchisty
A SHARPs rozkopat*

Stejně jako v případě skupiny Braník, jsou antirasističtí skinheads vnímáni jako součást anarchistické scény, která je popisována ze strany rasistických skinheads jako obecně komunistická (bez ohledu na to, že většina anarchistů i antirasistických skinheads, se v této době deklarativně přihlašovala k antikomunismu). Vztah k této frakci skinheads je pak zcela jednoznačně spojen se striktním odmítnutím, které má násilnou podobu. Na stejné desce je pak i píseň *Bílý Rokenrol*, kde se skupina na Vlajka mimo jiné vypořádává s černošskou hudbou veří:

*Bílý Rokenrol,
Žádnej jazz, žádnej soul
Žádný reggae, žádný rap. Oii*

Vymezení se vůči jazzu nebo rapu je v kontextu boje o udržení subkulturních hranic poměrně pochopitelné, vymezení se vůči reggae ale znamená přímé odmítnutí historických kořenů skinheadské subkultury. Je otázkou, zda byl tento verš zařazen konkrétně z těchto důvodů, nebo jde obecně o jasné ohrazení se proti všem dobově známým verzím černošské hudby, rozhodně jde ale o jasné vyjádření postoje, který neumožňuje jakýmkoli způsobem akceptovat vliv černošské tvorby na subkulturu skinheads.

O dva roky později se v písni *Proti všem* (jde skutečně o seznam všech nepřátel rasistických skinheads) z desky Povstaň skupiny Agrese 95 objevuje i tato pasáž:

*Red skin a Sharp vytáhli do ulic
s cigánama jich prej bude asi víc*

Zde vidíme spojování obou odnoží antirasistických skinheads, v tomto případě navíc obohacené i o deklarovanou ochotu spolupracovat s romskou minoritou, stejně, jako tomu bylo i v případě vymezování se vůči

kališníkům. Stejně jako v případě Vlajky, i zde vidíme přístup spojování antirasistických skinheads s komunismem (zde reprezentovaným zmíněnými redskins), respektive vnímání všech antirasistických skinheads jakožto jednotné kategorie. I zde je důvodem s největší pravděpodobností možnost spojit antirasismus s komunismem a vytvořit z něj tak všeobecně (nejen v rámci rasistické větve skinheadské subkultury) odsouzeníhodnou záležitost.

Ve stejném roce zazní poněkud odlišný přístup v textu skupiny Hlas krve nazvané *Pseudoskin* z desky *Nenávist v nás*:

Nedal jsi na sobě znát

Že s anarchistama bavíš se rád

Že umíš lhát a dobře krást

Vetřel ses mezi nás,

Převlečen za skina

Tvářil ses jako jeden z nás

Tento text není explicitně zaměřen proti antirasistickým skinheads, ale svým odkazem ke spojení s anarchisty tuto afiliaci naznačuje. Spojuje zároveň „pseudoskinheadství“ s řadou obecně negativních atributů (lhaní, krádeže), které jsou završeny zradou, resp. falešným napodobováním.

Patrně není náhoda, že z roku 1997 pochází i třetí skladba, věnovaná obraně subkulturních hranic, která shrnuje základní postoje k této problematice z pohledu rasistických skinheads. Na desce *Made in Prague* skupiny Vlajka je skladba nazvaná lakonicky *Anti-Sharps* s textem:

Říkáš, že jsi skinhead,

lepší nežli já.

Na to nemáš patent,

smějují doleva.

*Dáváš šanci negrům,
pošpinit naši krev.
Nevíš, co je hrdost,
nemáš žádnou čest.*

Druhá sloka písně je pak věnována pouze výhrůzkám násilím a text má i veskrze úderný refrén: *No sharps! No reds!/White pride! National socialist!* Tento text lze (nejen díky deklaratornímu názvu) pokládat za esenci přístupu neonacistické scény k existenci antirasistických skinheads. „Jiní“ skinheads jsou zde spojováni s levicí a s nedostatkem hrdosti a cti. Opět vidíme spojení SHARP a redskins (přestože v druhé polovině devadesátých let už v zásadě žádné redskins skupiny v Čechách neexistovaly), které zesiluje propojení s levicí. A, podobně jako v případě textu *Agrese 95*, i zde nacházíme prvek *mesalliance* s „podřadnou rasou“, tentokrát zcela explicitně. V úvodu textu pak vidíme ohrazení se proti diskurzu, ve kterém ze strany antirasistických skinheads pravidelně zaznívalo, že neonacisté nemohou být skinheady (vzhledem ke vzniku celé subkultury z černošského prostředí) a jediní „skuteční“ skinheads jsou antirasisté.

Moment „pošpinění krve“ se následně objevuje i v textu písně kapely Vlajka *S.H.A.R.M.* z desky *Kill communist for your mother* z roku 1999. Zkratka SHARM zde znamená Skinheads against racial mixing (Skinheads proti rasovému míšení) a je zjevnou aluzí na zkratku SHARP, přičemž text odmítá mezirasové svazky a hrozí smrtí každému, kdo by se něčeho podobného dopustil.

Text písně *Negrofilní Sharp* kapely *Agrese 95* z nahrávky *Live Josefův dvůr* z roku 2003 se pak vrací k obvinění z pseudoskinheadství:

Imitace ostuda,

tvého hnutí, národa.

Vymlat jim ty bledý mozky,

jsou to levicový trosky.

V další části textu pak kapela mluví o „imitaci skinheads“ a následně používá obrat: *Pseudovlastenci bez názoru/Falešná identita, na co si hrají, aby celou píseň uzavřel úderný refrén:*

*Negrofilní sharp,
a bolševický red.
Odpad společnosti,
Zabij je hned!*

Opakuje se obvinění z levicových tendencí (jak explicitně, tak opět spojením SHARP a redskins), stejně tak se objevuje i moment výsměchu (trosky) a obvinění z pseudoskinheadství. Samotný název písně pak odkazuje k „zrádčovství rasy“. Reakcí na antirasistické skinheady pak má být násilí.

Přestože po roce 2010 význam rasistických skinheads (obecně i v rámci krajní pravice) klesá, neznamená to ani, že by rasističtí skinheads zmizeli, ani že by z jejich ideologické výbavy zcela zmizel odpor vůči jejich antirasistickým protějškům. Poměrně zajímavým počinem je z tohoto pohledu deska Acoustic Memories, kterou v roce 2014 vydala skupina Attack (dříve Útok) a kde jsou i písně z tvorby skupiny Vlakka (obě skupiny se částečně personálně překrývaly), včetně nové verze písně *Anti-SHARP*. V novém provedení vypadá inkriminovaný text takto:

*Říkáš, že jsi skinhead,
lepší nežli já.
Názory máš špatné,
směřujíš doleva.
Dáváš šanci těm,
Co chtějí pít naši krev.
Nevíš, co je hrdost,
nemáš žádnou čest.*

88

A změnou prošel samozřejmě i refrén, kde se tentokrát zpívá: *No sharps! No reds!/Skinhead only one!* Kapela se vyhnula problémovým výrazům, ale jinak zůstal smysl textu nezměněn.

Ze stejného roku pak pochází i rozhovor s kapelou Violence Station z Děčína pro skinheadský portál RAC Skins, kde na otázku, pro koho by kapela nikdy neza hrála, zazní odpověď (RAC skins, 2014): „SHARP; co to je, kde se vzal:–) Nesnášíme převlékání kabátů. Levá pravá, pravá levá.“ Jak je vidět, odkaz na raná devadesátá léta a tvorbu skupiny Braník nám uzavírá pomyslný kruh vymezování se vůči antirasistickým skinheads.

Koncert skupiny Ortel, jejíž kořeny sahají až k subkultuře rasistických skinheads a která je u části této subkultury stále oblíbená (foto: Jan Charvát).

Skinheads

„Mikrofon je naše bomba“

89

Shrnutí

Vymezení se vůči antirasistickým skinheadům spojuje několik základních postulatů.

1. příklon antirasistických skinheads k levici
2. absenci hrdosti a cti, která umožňuje
3. pošpinění krve a zrady rasy
4. celková slabost, zženštilost, případně vyslovené homosexualita

V rámci budování identity rasistických skinheads jsme viděli postulování rasismu jakožto klíčového prvku, který je základem politické nadstavby subkulturního vzhledu a tím pádem v zásadě bazální součástí skinheadské identity. Antirasismus je tedy momentem, který v očích rasistických skinheads znamená popření samotných kořenů skinheadství. Důsledkem tohoto přístupu je vnímání antirasistických skinheads jako imitace či pseudo hnutí, které si na „skutečné“ skinheads pouze hraje. Samotná existence antirasistických skinheads je chápána jako ohrožení vlastní základů subkultury, na kterých „skuteční“ skinheads stojí (rasismus) a není možné takové fundamentální zpochybnění připustit. Vyjednávání hranic subkultury je tím pádem jednoznačně násilné, protože toto zpochybnění vlastní existence je třeba nekompromisně zničit.

Zajímavým momentem je pak naprostá absence řešení historické reality vzniku skinheads, přestože je zřejmé, že nebyla rasistickým skinheads neznámá. V textech WPM kapel tuto problematiku v podstatě nenalezneme, jediným příkladem je píseň Agrese 95 *Skinheads* z roku 2002. Zde je ovšem historie vzniku subkultury vykládána jako od počátku spojená s nacionalismem a rasismem a fakt návaznosti na Rude Boys a reggae hudbu je zcela pominut.

ANTIRASISTÉ

Začátek 90. let

Jak již bylo řečeno, antirasističtí skinheads v České republice existovali od počátku devadesátých let, jejich počty byly ale obecně malé a vývoj této části subkultury nebyl kontinuální. Na samotném počátku devadesátých let vidíme zformování několika výraznějších antirasistických skupin (SHARP, Anti-nazi Redskins Front), které ale poměrně záhy zanikají, resp. transformují se do širšího anarchoautonomního hnutí, kde obvykle rezignují na skinheadskou, resp. obecně subkulturní identitu. Přesto odkaz SHARP a zejména redskins přežil (jak jsme viděli výše) hluboko do desátých let 21. století.

První a v podstatě jednou kapelou, která se hlásila k této odnoži skinheads (redskins), byla pražská skupina Opozice, působící v letech 1991–1992. Poměrně velký prostor je v její tvorbě věnován vymezení se vůči rasistickým skinheads. V textu písně *Vizitka se zpívá: Prázdná maj v hlavě, pravici zdvíhají nahoru/Skinheadskej fašismus je vizitka systému*. V písni *Zrůda* se pak Opozice vypořádává obecně s ideologií fašismu, včetně veršů:

*po ulicích vidíš fašistický smrad
co si vyholujou hlavy
myslej kdoví jaký že jsou skini
jenže skini byli ale jiný*

Není specifikováno, jak přesně, resp. v čem přesně byli „skini jiní“, z kontextu dalších textů je zřejmé pouze to, že kapela odmítá spojovat skinheads s rasismem. Zároveň ale nezaznívá představa, která bude typická pro apolitické skinheads, že proti rasistickým skinheads je třeba bojovat právě proto, že „ukradli“ náš kult. Pro redskins je zásadním problémem samotný rasismus a fašismus,

které představují odsouzeníhodné doktríny samy o sobě, a proto je třeba proti nim bojovat, očištění skinheadské identity je v zásadě vnímáno jako sekundární cíl.

Druhá polovina devadesátých let

V roce 1992 vzniká klíčový fanzin antirasistické skinheadské subkultury, *Bulldog*, s podtitulem: *Fanzin skinheadské kultury proti rasismu, fašismu a bolševismu*, který následně začíná ovlivňovat formování a podobu této části skinheadské subkultury. Od počátku však *Bulldog* symetrizoval obě krajní polohy skinheadské subkultury a odmítal jak neonacistické skinheads, tak i redskins: „Samozřejmě nejde o žádné Redskins, které do Skinhead hnutí nepočítám, stejně jako jakékoli nacisty, rasisty nebo jiný odpad. Patriotismus není Nacionalismus, ale to snad SKINS vědí“ (*Bulldog* b. d.).

Klíčovou kapelou, která formovala pohled na skinheadskou subkulturu v této době je The Protest z okruhu Bulldog Bootboys, který vzniká v roce 1995 a funguje cca do roku 2001.

Vymezení se vůči „jiným“ skinheads je pak, jak již bylo řečeno, dvojitý. V první řadě se The Protest vymezuje proti rasistickým skinheads v písni *Dobýváme svět*:

*At' jsi hnědej, žlutěj, bílej nebo černěj, právo na život
stejný máš.
Nedej na kec, co náckové šířej, vždyť do držky jim
vždycky dáš.*

Vymezení tedy spojuje několik motivů. Odmítání rasismu, obvinění neonacistů ze lži a konečně násilný způsob prokazování vlastní pravdy.

V druhé linii se pak The Protest vymezují i vůči levicovým skinheads v písni *Fuck the RASH!*

*You don't understand working class
You don't understand skinhead pride
You don't understand skinhead truth
You don't understand nothing
I hate you!
Fuck The RASH!*

Zde se objevuje spojení skinheads s „working class“, které jinak absentuje v českých textech této skupiny. Současně se objevuje odkaz na hrdost (*pride*), se kterou mají být redskins v rozporu. Zajímavým momentem je fakt, že v době vzniku této písně v Čechách neexistovala žádná skupina ani organizace, kterou by bylo možné označit za RASH. V této době už dokonce neexistují ani žádní organizovaní redskins. Stejně tak je zajímavé, že písní na vymezení vůči neexistujícímu nebezpečí věnovala skupina The Protest celý song, zatímco na vymezení se vůči reálné existujícímu neonacistům stačily dva verše. Naznačuje to do značné míry budoucí směřování této části skinheadské subkultury. Tedy verbální distanc od obou politických skupin v rámci skinheadské subkultury, ale s větším důrazem na kritiku levicových skinheads (resp. obecně celé levice). Důvod k tomuto přístupu je třeba hledat v reálné situaci subkulturního života. Zatímco rasističtí skinheads byli vnímáni jako nepřátelé, ale nedocházelo k reálnému setkávání s nimi v rámci subkulturních aktivit, situace na opačném pólu byla odlišná, protože zde docházelo k osobnímu setkávání antirasistické skinheadské scény s anarchoautonomní (výrazně politizovanou). Spory mezi skinheady tendujícími k odmítání politiky a politickými aktivisty tak byly zcela běžné, což se odrazilo na zvýšené frekvenci vymezení se vůči radikální levice, respektive politice jako takové u části antirasistických skinheads. Tento přístup předznamenal posun části českých SHARP k nepolitickým skinheads, akceptujícím antirasismus.

K tomu začalo docházet v období kolem roku 2000, v důsledku aktivizace neonacistické scény kolem nově vzniklé politické strany Národní sociální blok, kterou tvořili zejména aktivisté Národního odporu a Národní aliance. Tato situace vyvolala aktivizaci radikálních antifašistů, z nichž mnozí začali postupem času přebírat skinheadskou image, což vedlo ke sporům s tradičněji laděnými SHARP, kteří se sami vnímali jako odpůrci rasismu, ale odmítali aktivistický přístup.

Po roce 2000

Právě nástup nové generace radikálních antifašistů, kteří se hlásili ke skinheadské subkultuře, oživil otevřeně antirasistickou tradici v rámci skinheadské subkultury a obohatil ji o výraznější politické postoje. Z tohoto prostředí vzniklo několik hudebních skupin, významnou se však stala pouze otrokovická kapela Last Strike, která působila v letech 2006–2009 a která se stala v této době hlavním představitelem antifašistické a současně výrazně levicové skinheadské hudební skupiny.

Klíčovým tématem, které propustuje celou tvorbou Last Strike, je vymezení se vůči rasistickým, resp. neonacistickým skinheads. Tato tematika se objevuje v těchto písních SHARP, *Antifa skinheads*, *Fuck TS*, *My jsme skinheads* a částečně i v textu písně *Aroganti*, který se vymezuje vůči tehdy sílící skupině nerasistických skinheads. V písni SHARP kapela zpívá:

*Nesnášíme debily, co ukradli nám módu
A už vůbec nepřejeme na Hitlera ódu
Holá hlava může být hnědá, bílá, černá
V té hlavě však zaznívá jen myšlenka jedna
Pryč s rasismem! Pryč s fašismem!*

Objevuje se zde prvek „ukradené módy“, který je v rámci antirasistické (a částečně i nerasistické) scény velmi silný. Skinheadství je zde spojováno s historii subkultury, která je interpretována jako multirasová, a tím pádem nutně antirasistická a antifašistická. V textu se dále mluví o „tupých rasistech“, „špině rasismu“ a finálně: *Dej si odchod kokote s křížem hákovým/Jo ty tomu nerozumíš? Pěší ti napovím...* Násilí je tedy opět chápáno jako zcela adekvátní způsob řešení negativního vztahu k rasistickým skinheads. Tenhle moment je následně tematizován a legitimizován v textu písně *Antifa skinheads*, kde se uvádí: *Násilí je to jediné, čemu oni rozumí/S bílou vlajkou a s úsměvem, budeš ležet pod zemí, přičemž se v textu mluví i o důvodech, proč bojovat proti rasistickým skinheads. Ty shrnuje kapela v akceptaci nacistické ideologie, zbabělosti (*V pěti dobit jednoho, to je baví nejvíc*) a v jejich touze po autoritářsky uplatňované moci (*Chtěli by nám rozkazovat, ničit naše životy*). V písni *Fuck TS* se pak tento moment objevuje v trochu odlišné podobě, když jsou neonacisté vnímáni jako poskoci, nicméně stále spojení s nebezpečím autority (*Nezbašíme ten tvůj úskok/Stále si jen vůdce poskok*).*

Specifickým momentem, který ukazuje proměnu, již prošla skinheadská subkultura kolem roku 2000, pak představuje píseň *Aroganti*, namířená proti apolitickým skinheads, kteří se v této době začínaly vydělovat z antirasistické scény. Text tematizuje hlavní problémy, které v působení apolitických skinheads antirasistická scéna viděla:

*Plno keců o working class, české vlajky na bombrech
Orlík to je kultovka, pivo, mařky, já jsem Čech
Politika je prý nezajímá, hraji si na patrioty
Lehkou práci mívá, ten do krade jim životy
Uzavření v ghettu, svojí vlastní hlouposti
Hrdí na svou blbost, to jim stačí ke štěstí*

Text ukazuje na momenty, které obě scény rozdělávaly. Objevuje se zde obvinění z falešné příslušnosti k sociálnímu zařazení, ale klíčovým problémem, který je zde popsán, je nacionalismus (odkazy na českou vlajku, Orlík a patriotismus). Současně jsou apolitici pokládáni za hlupáky, což je moment, který Last Strike používá i k deklasování rasistických skinheads. Obdobně se tento moment objevuje i u nerasistických skinheads, kteří ho zcela stejným způsobem používají proti rasistickým skinheads. V obou případech ho lze chápat jako formu vytváření pocitu nadřazenosti a legitimizaci vlastního postoje skrze „vyšší inteligenci“.

Od roku 2010 do současnosti

Část nepolitické skinheadské scény nachází postupem času společnou řeč s částí rasistických skinheads. Od antirasistické skinheadské scény se tak odděluje a začíná se vůči ní ostantativně vymezovat. Na druhé straně i antirasističtí skinheads začínají mezi své protivníky vedle otevřeně rasistických skinheads neonacistické proveniencí zařazovat i „nepolitické“ skinheads. Současně se ale většina antirasistických skinheads nechce spojovat s jakkoli jasně deklarovanou politickou levicí z důvodů silně zakořeněného antikomunismu a drží se linie odmítnutí rasismu i politiky.

Zároveň se ale objevuje akceptace antifašismu a antirasismu, kterou všechny kapely vnímají jako základní premisu existence antirasistických skinheads. Poměrně jasně to shrnuje kapela Muerti ve své písni *Antifascist Oi!* Z roku 2010:

Vždycky proti fašismu.

Vždycky proti rasismu.

Bez pachutě politiky,

bez hvězdy a bez svastiky.

Punks a Skins na koncertě francouzských SHARP Lions Law (foto: Jan Charvát).

Zde se znovu jasně ukazuje symetrizace fašismu a komunismu, která je typická pro apolitické skinheads, a současně odmítnutí politiky jako takové, což je opět typické pro apolitické skinheads.

V čem se všechny kapely shodují, je jasné odmítnutí rasistických skinheads. Již zde byla citována píseň *Antifascist Oi!* kapely Muerti, která se ke stejnému tématu vyjadřuje i v písni *Tak dost*, kde se přímo hlásí ke kampani GNWP (Good night white pride). Obecněji mluví CrossCzech v písni *Zvedni pěst: Against White power, zvedni pěst!* /*Ukážem všem, že takhle to má být!* a doplňuje: *Tak to je naše síla, co nikdy neumírá/SHARP to je kult a víra, už se jim hrdlo svírá.* A stejně mluví i kapela Green Smatroll v písni *SHARP* z roku 2009:

Proč si nás všichni lidi pletou?
a proč si každéj myslí, že jsme stejní?!

Bráním se jednoduchou větou
a pořád opakuju, že my jsme jiní!

V závěru textu ovšem nezapomíná připomenout: *A levý nebo pravý, pryč s nima hned.* V případě kapely Aculeos se vymezování vůči rasistickým skinheads objevuje v podobném kontextu v písni *Punx and skins*:

*Děti ulic hrdě, nebojí se zmrdat.
Připravený na násilí, při obraně kultu.
Vyzbrojený přátelstvím, jednotou a vírou.
Rozkopou tu zasanou, jejich hrdost bílou.*

a následně kapela pokračuje a dodává: *Pošpiněnou pověst musíme si zlepšit/Rasisty v naší scéně je na čase řešit.* Zde se nemluví o obecném rasismu, ale o obraně subkultury, a to i proti lidem z jejího středu. Tím naráží Aculeos na problém rozdělení antirasistických skinheads po roce 2010 a příklonu části této subkultury k rasismu. Jak vyplývá z kontextu, je označení SHARP v tomto případě namířeno ne proti rasistickým skinheads, kterých je v roce 2016 minimum, a možnosti vzájemného setkání rasistických a antirasistických skinheads jsou v zásadě nulové, ale právě naopak proti příznivcům „RAC“,⁷ jak jsou vnímáni rasističtí skinheads z bývalého nerasistického prostředí. Můžeme tak říci, že se antirasistická skinheadska scéna vnitřně rozdělila na část nepolitickou a současně antirasistickou (Muerti,

7 RAC – Rock Against Communism, hudební platforma, která vznikla na přelomu 70. a 80. let ve Velké Británii jako protiváha proti Rock Against Racism (RAR). RAC sdružovala převážně otevřeně neonacistické kapely a stala se postupně synonymem pro white power music. V dnešní době se k tomuto označení hlásí některé apolitické skinheadske kapely, které chtějí verbálně navázat na tradici antikomunismu a současně naznačit jistou afiliaci ke krajní pravici, ale nikoli nutně k otevřenému neonacismu.

Crosscech), a na část levicovou a antirasistickou (Last Strike, Aculeos).

Shrnutí

V případě antirasistických skinheads vidíme v zásadě dva proudy, levicový a nepolitický, přičemž způsob argumentace ohledně vymezování se vůči rasistickým skinheads tuto odlišnost potvrzují. Pro levicové antirasisty je klíčovým problémem příklon k rasismu, fašismu a návaznost na třetí říši. Pokud byly základy skinheadske subkultury položeny černošskými hudebníky, není možné být současně skinhead a rasista. Důležitější je ale samotný fakt příklonu ke krajní pravici, a to jak v případě rasistických skinheads, tak i v rámci nepolitické skinheadske scény, proti které se levicová antirasisté vymezují.

Pro apolitické antirasisty je naopak klíčovým problémem „pošpinění kultu“ politikou. Politika jako taková je nepřijatelná, krajně pravicová politika je ovšem ještě horší. Problémem ale není samotný faktor krajní pravice, ale rozkol v rámci skinheads, pošpinění jména skinheads a zneužívání skinheads pro politické (a tedy nečestné) účely. Pokud je někdo neonacista, tak současně nemůže být skinhead, a pokud to o sobě tvrdí, tak lže. To samé ale platí i pro opačný politický pól a pro apolitické antirasisty je typická striktní symetrizace odporu vůči krajní pravici i levici, a to i v situaci, kdy reálná síla obou směrů je nesouměřitelná (po dlouhou dobu byla převaha krajně pravicových skinheads naprosto jednoznačná). Příklon k jakémukoli politickému proudu znamená z tohoto pohledu automatickou diskvalifikaci ze skinheadske subkultury.

Tato situace dobře ukazuje fakt, že nerasistická skinheadska scéna a antirasistická scéna se částečně překrývala. Spory s neonacisty jsou v zásadě popisovány jako

vágní, obecné a zprostředkované. Oproti tomu konflikty na linii antirasisté – nerasisté jsou naopak velmi často osobní, týkající se konkrétních lidí, nebo situací, což ukazuje na propojenost obou scén, a tím pádem větší prostor ke kolizi.

NERASISTIČTÍ SKINHEADS

Na počátku devadesátých let existovaly v podstatě jen rasističtí a antirasističtí skinheads a vzhledem k velmi vypjaté atmosféře v zásadě neexistoval prostor pro třetí stranu, která by mohla stát „mezi“ oběma znesvářenými frakcemi skinheads. Většina apolitických skinheads se tak původně rekrutovala z prostředí bývalých antirasistických skinheads, tak jak se situace postupně uklidňovala a reálné střety s rasistickými skinheady začaly ustupovat.

Podstatně více tak bylo v této skupině rozpracováno téma vymezování se vůči ostatním skinheadským frakcím. Existuje tu ale jeden zajímavý moment. Zatímco vymezení se vůči rasistickým skinheads je poměrně jasné a explicitní (přinejmenším v textech hudebních skupin), vymezení se vůči antirasistickým skinheads ve stejné podobě v zásadě neexistuje, resp. je nahrazeno vymezením se proti obecněji chápané subkulturální levici, u které příslušnost ke skinheadské subkultuře není určující. Můžeme zde tak vidět podobný přístup, který volí antirasističtí skinheads vůči rasistickým – tedy odmítání toho, že jde vůbec o členy stejné subkultury.

Vůči rasistickým skinheads se vymezují, resp. spíše vymezovaly, všechny zkoumané kapely. Poprvé se toto téma objevuje u Pilsner Oiquell v jejich písni *Život je boj ze stejnojmenné desky z roku 2001: Ha zas ty hlavy kostěný co neustále kecaj o rase a cti/rasisti převlíkají za skinheady, dej jim ran, co jen schopen jsi!* Podobně mluví

i The Riot v písni nazvané lakonicky *Antifa song*⁸ také z roku 2001:

*Vždyť naše hrdost je naše víra,
politika nás nezajímá.
Ty zastranej nácku, jen si bacha dej,
tvrdost našich boů, si pěkně vychutnej.*

A stručně vyjádření najdeme i u Operace Artaban v písni *Páni kluci* z roku 2002: *Vyrážíme do ulic, bavít se a smát/Když nám nácek zkříží cestu, budeme se rvát.* V případě Operace Artaban jde o jedinou zmínku určenou rasistickým skinheads, v případě obou dalších kapel je toto téma rozvíjeno v dalších textech. V případě Pilsner Oiquell jde o píseň *Boby* z roku 2004 (jde o cover verzi písně Yvonne Přenosilové *Boby proti lásce*, respektive písně *These Boots Are Made For Walkin*). V případě The Riot je toto téma reflektováno opakovaně na desce *Česká krev* z roku 2008. Jednak v písni *Oni proti nám*, kde jsou představováni jednotliví nepřátelé skinheads:

*Pro vaši hloupou propagandu nás chcete zneužít,
vaše sny o bílém světě my nechceme snít.
Vaše „čtvrtá říše“, to vážně není „náš boj“,
„Nenásleduj žádné vůdce!“ – to je náš postoj.*

A znovu v písni *Volba*:

*Chtěl bys být jedním z nás,
Jedním ze street kids z Working class*

8 Kapela se později několikrát distancovala od názvu písně s argumentem, že jde pouze o odpor vůči neonacismu, a nikoli o podporu Antifašistické akce, která je mezi apolitickými skinheady vnímána zejména v posledních letech negativně. Důvodem je údajný příklon AFA ke komunismu (vidíme zde tedy podobný postoj, který volí rasističtí skinheads) a upozorňování AFA na kontakty, případně spolupráci některých členů nerasistické skinheadské scény s neonacisty, které bývá nerasistickými skinheady interpretováno jako inkviziční snaha po vynucování jediného správného názoru.

A zároveň zadobře být,
I s extrémní pravici,
Fuck Off!
S náma oi oi by si řval,
S nima zas Sieg heil.
Že tomu logika schází,
To ti asi vůbec nedochází.

Vymezení se vůči rasistickým skinheads se tak bere jako zcela automatické, že ani není třeba ho vysvětlovat (v případě Operace Artaban), nebo se naopak poukazuje na „krádež kultu“, jako je to v případě Pilsner Oiquell. Nejpropracovanější vztah představují The Riot, kde se objevuje několik motivů. Jednak odmítnutí politiky, jednak odmítnutí nechat se zneužít a jednak zdůrazňování vlastní identity, která je v rozporu s rasistickou (resp. neonacistickou) a která neumožňuje vzájemný respekt. Dílím způsobem zde pak rezonuje i odkaz k „nelogičnosti“ jednání rasistických skinheads v momentě, kdy chtějí udržet současně obě identity (rasistickou i nerasistickou), který je variantou na zdůraznění „vyšší inteligence“ u nerasistických skinheads ve srovnání s rasistickými.

Vymezení se vůči antirasistickým skinheads u jmenovaných kapel v explicitní podobě, jak již bylo řečeno, neexistuje. Existuje ale spor mezi nerasistickými skinheads a dalšími subkulturami (nejen s antirasistickými skinheads) ohledně vnímání rasismu. Rasismus se stal pro všechny skinheady, kteří sami rasismus neakceptují, klíčovým problémem, který musí chtít neustále řešit. Dilem proto, že na ně jako na rasisty nahlíží většinová společnost (která si subkulturní vzhled asociuje s rasismem od devadesátých let), dílem proto, že musí svou pozici ohajovat i před dalšími subkulturami, které mají, nebo měli, zkušenost s rasistickou větví skinheads.

Pro nerasistické skinheady se neustále dokazování toho, že oni rasisté nejsou stalo permanentně opakova-

nou mantrou, která se postupem času přeměnila spíše na noční můru. Nejlépe ji shrnuje výrok, který po roce 2000 zazníval pravidelně v internetových debatách: „Ptáte se zahrádkářů, jestli jsou rasisti? Ne? Tak proč se na to pořád ptáte skinheadů?“ Právě neustálý tlak na to, aby byl stále znovu a znovu deklarován jasně antirasistický přístup, vedl řadu nerasistických skinheads k odmítnutí koncepce antirasismu a lpění na nerasistickém postoji, případně až ke koketování s rasistickou scénou. To naopak posilovalo negativní vztah antirasistické větve skinheads, která v této koketerii viděla oprávněně potvrzení svých podezření. U nerasistických skinheadských kapel tak nalezneme několik příkladů neadresného vymezení se vůči subkulturní levici. V řadě textů nerasistických skinheads tak rezonuje odpor vůči „lžím a pomluvám“, které se mají týkat jejich údajné otevřenosti vůči krajně pravicové scéně. Tato otevřenost bývá spatřována v osobních vztazích mezi apolitickými skinheads a jejich krajně pravicovými protějšky, ochotě vystupovat na akcích spojených s krajní pravici, či ve využívání témat, která jsou s krajní pravici spojována (odpor vůči Romům, migraci atd.). Zatímco pro kritiky tohoto přístupu (obvykle z řad levicových příznivců subkultury skinheads nebo punk) jde o frapantní porušení deklarované apolitičnosti, podle zde analyzovaných kapel jde o útok na osobní svobodu. Jasně to shrnují verše z textu písně *Net monitoring* kapely The Riot z roku 2010: *Kdo stále řeší, co nosíš, kam jdeš/S politickou korektností, otravný jak veš. Na desce Deset let kapely The Riot pak jasně posiluje tendence odmítat tyto korektivy namířené proti otevřenosti nerasistické skinheadské scény vůči krajně pravicovým tendencím, resp. „politické korektnosti“ (tomuto tématu jsou věnovány hned tři písně GNAS, Můžu, ale nechci, Net monitoring). Kritika části subkultury vůči otevřenosti ke krajní pravici je vnímána v tomto kontextu jako „politizace“ subkultury, resp. jako příklon k již*

zmiňované „politické korektnosti“. Jediný akceptovatelný postoj k této problematice je tedy pro apolitické skinheads odmítání obou politických křidel.

V tvorbě Operace Artaban se tento rozměr objevuje také, byť zde je dlouhodobě ironizována primárně snaha některých částí subkultur aktivně vstupovat do veřejného prostoru, jak se to objevuje v písni Šašek z roku 2005:

Odmítavý postoj k politice je u nerasistických skinheads dáván veřejně na oddiv (foto: Jan Charvát).

Vytvořit svět lepší streetpolitik řeší
Kdo myslí jinak, ten smrtelně zhrěšíl
Tahle inkvizice jen svou cestu vidí
Mele o svobodě – že se nestydí

Na poslední desce se pak objevuje jeden verš, který se dá tímto směrem interpretovat, když v písni Korekce kapela zpívá: *Vlastní kůži dobrou noc s odplivutím dávat*. Tady jde o odmítnutí subkulturní antirasistické kampaně „Good Night White Pride“, která je kapelou vnímána jako příklad obráceného rasismu. Ani v tomto případě ale nejde o explicitní vymezení se vůči antirasistickým skinheads. Neznámá to, že by v rámci nerasistické skinheadské scény podobné texty neexistovaly, ale musíme pro ně sáhnout mimo tři dosud analyzované kapely. Nová skupina Arogants, která se stala asi nejvýraznějším představitelem nové generace nerasistických skinheads má ve svém repertoáru i píseň *Skinhead Loser* s textem:

Každý správný skinhád, dnes už přece ví.

Jakého to kultu je vlastně součástí.

Každý správný skinhád, dnes už přece ví,

že první skýn byl černocho a pocházel přímo z Jamajky.

Dej pozor, co máš za triko – buď správný skýn!

Fandit pouze klokanům – buď správný skýn!

Nikdy cigán, pouze rom – buď správný skýn!

Nezvanice brát po třech dom – buď správný skýn!

Zde se objevují tradiční výtky, které se v rámci nerasistické scény vůči jejich antirasistickým souputníkům objevují. Jednak je to antirasisty zdůrazňovaná afilace k jamajské kultuře Rude Boys, jednak již zmiňované vymezení se vůči módě nerasistických skinheads nosit trička rasistických kapel a konečně i silná vazba antirasistických skinheads k fotbalovému klubu Bohemians 1905 (v jehož znaku je Klokan).

Shrnutí

Opakuje se zde moment, který jsme viděli u nepolitických antirasistů. Klíčovým problémem je „pošpinění kultu“ a snaha rozeštvát jednotnou scénu skrze politická hesla. Skinheads byli zneužití rasisty a je třeba vzít si svůj kult zpět, tak jak byl vytvořen, tedy bez doteku jakékoli politiky. Tento postoj pak bývá legitimizován odkazem ke „zlatému věku“ skinheads v podobě odkazu na magický letopočet 1969, který funguje v zásadě jako zakladatelský mýtus. Symetrizace krajní pravice a levice je tedy opět jednoznačně přítomná. Političtí aktivisté jsou vnímáni jako lháři, manipulátoři a zbabělci. V případě subkulturní levice pak navíc ještě jako „internet warriors“, kteří špiní „skutečné“ skinheads a současně jsou zbabělí, aby jim to řekli do očí, a činí tak za jejich zády na internetu. Nerasističtí skinheads nemají nic společného s jakoukoli politikou, a pokud poslouchají politické kapely, nosí politická trička nebo chodí na politické koncerty, činí tak z důvodu obliby hudby, nikoli politického poselství, které odmítají. Jak již bylo řečeno, toto vysvětlení obvykle antirasističtí skinheads neakceptují a je jablokem sváru mezi oběma skupinami, stejně jako veřejně deklarovaný nacionalismus nerasistických skinheads.

Závěr

Ve sporu o jméno skinheads zaznívá několik hlavních motivů, z nichž některé se u všech frakcí opakují, zatímco jiné je specifickým způsobem odlišují. To nám umožňuje všimnout si některých základních prvků, kolem kterých je identita jednotlivých proudů zformována. Všechny frakce uvnitř skinheadské subkultury jsou přesvědčené, že právě ony mají jako jediné právo používat jméno skinhead. A všechny jsou přesvědčeny,

že ostatní toto jméno špiní. Stejně tak jsou všechny skupiny přesvědčeny, že ony mají právo na jméno skinhead proto, že je spojeno s jejich hrdostí a ctí, zatímco „jiní“ skinheads právě hrdost i čest postrádají. Hrdost a čest se tak ukazuje jako jeden ze stovebních kamenů skinheadské identity, zcela bez ohledu na politické zaměření. Poměrně logicky pak následuje představa, že „jiní“ skinheads jsou primárně zbabělci, kteří „ukradli“ náš kult. Tato představa se opět opakuje u všech frakcí, byť s mírně odlišnou rétorikou. Nerasističtí skinheads mluví o „krádeži kultu“, rasističtí skinheads pak o „imitaci skinheads“.

O něco menší shoda panuje v otázce příklonu k politickým postojům. Pro rasistické skinheads je nepřijatelný příklon antirasistů k levici. Pro antirasisty je nepřijatelný příklon ke krajní pravici a pro nerasisty je nepřijatelný příklon k oběma křídům. Zatímco pro rasistické skinheads je ale příklon ke krajní pravici v pořádku, pro nerasistické a část antirasistických skinheads nelze akceptovat příklon k politice jako takové. Zajímavým aspektem tohoto sporu je fakt, že zatímco rasističtí skinheads mají v důsledku přijetí politického aktivismu tendenci vytvářet politické nebo kvazipolitické struktury (ať již jde o politické strany, nebo neformální sdružení), tak u antirasistických skinheads vidíme spíše tendenci zařazovat se do širších sociálních hnutí, respektive podílet se na některých jejich aktivitách (antirasistické demonstrace, squatting, podpora veganství) bez vytváření vlastní politické struktury.⁹

Pokud bychom chtěli shrnout základní postoje jednotlivých skinheadských denominací, dalo by se, s jis-

9 Větš politických aktivit, na kterých se antirasističtí skinheads podílejí, připomíná strukturu aktivit českého anarchistického hnutí, což značuje predominantní vliv, které anarchoautonomní hnutí má v této části subkultury. Zajímavé téma by mohlo být srovnání se zahraniční RASH scénou, zda sleduje stejná aktivistická témata, nebo se zaměřuje jiným směrem.

tou mírou zjednodušení říci, že pro rasistické skinheads je klíčovým problémem existence „jiných“ skinheads pošpinění krve, zatímco pro ostatní frakce je problémem pošpinění kultu (byť pro nerasistické skinheads má tento problém větší váhu než pro antirasistické skinheads).

Rasističtí skinheads se odvolávají na zakladatelský mýtus spojený s osobou Iana Stuarda Donaldsona a jeho kapely Skrewdriver, která formovala podobu skinheads v osmdesátých letech, kdy propojila sociální protest, subkulturní vzhled a rasismus. Většina českých rasistických skinheads tak vnímá počátky této subkultury právě v tomto kontextu a starší historii subkultury si nepřipouští. Pro antirasistické a zejména nerasistické skinheads je naopak zakladatelským mýtem rok 1969, který odkazuje k multirasovému původu a zdůrazňuje vliv černošských hudebníků na zformování skinheads (byť realita byla zřejmě poněkud méně idylická, jak upozorňuje již Dick Hebdige, 2012, s. 97).

Všechny skupiny jsou přesvědčené, že právě ony mají nárok na podstatu „pravého skinheada“, a odmítají totéž přiznat jakékoli jiné skupině, přestože fakticky vzato si každá ze skupin ve svém snažení po definici „pravého skinheada“ pouze upravuje historii skinheads po svém. Rasisté zcela pomíjejí význam černošských hudebníků a jamajské hudby pro vznik samotné subkultury a staví svůj zakladatelský mýtus na realitě osmdesátých let a široké podpoře NF v Anglii ze strany skinheads. Antirasisté se odvolávají naopak na šedesátá léta a přehlížejí reálnou situaci v době vzniku skinheads, která nebyla zdaleka tak prostá rasového napětí, jak tvrdí, a postulují představu multirasové historie skinheads, která a priori vylučuje možnost akceptace rasismu, přestože současná situace tomu neodpovídá. Nerásisté pak odmítají akceptovat existenci levicových i pravicových tendencí uvnitř rané skinheadské subkultury a odvolávají se pouze tradice sociálně-konzervativní, o které

tvrdí, že je jedinou původní tradicí britských skinheads z šedesátých i osmdesátých let, přičemž pomíjejí fakt, že většina hudebních skupin, ke kterým se vztahují, měla řadu politických textů, které oscillovaly mezi nacionalismem, důrazem na working class a nenávistí k vládě Konzervativní strany.

Z pohledu našeho rozdělení dimenzí politizace subkultur lze spor o jméno skinhead zařadit do dvou kategorií. Zprv jde o spor o obsah stylu a můžeme tak mluvit o politizaci stylem a jeho čtením. Současně ale můžeme zařadit tento spor i do dimenze „politizace vnitřní dynamiky“. Právě ambivalentní vztah k politice paměti dobře ukazuje odlišnost mezi rasistickou a antirasistickou/nerasistickou částí. Zatímco antirasističtí skinheads mytologizují odkaz roku 1969, rasističtí skinheads se tváří, že o něm nikdy neslyšeli.

Ukazuje se ale, že štěpné linie, které rozdělují skinheadskou subkulturu, jsou ve skutečnosti dvě, i když řadě samotných členů této subkultury splyvají. Jde o primární linii rasismu a sekundární linii politiky. Důvodem k nedostatečnému rozlišování obou linií je v zásadě moment chápání rasismu, který je někdy vnímán jako politický a jindy jako morální postoj. Antirasismus je pak konsekventně chápán částí antirasistických skinheads jako přirozený morální postoj, který nesouvisí s politikou, zatímco pro nerasistické skinheads je automatically spojený s politickou agendou.

Na jedné straně tak vidíme skupinu skinheads, která akceptuje politiku (pravice) a současně akceptuje i rasismus, jejímž protipólem je skupina skinheads, která také akceptuje politiku (levice) a současně odmítá rasismus (nebo můžeme říci, že akceptuje antirasismus). Mezi nimi ale stojí hned několik menších skupin, které kombinují obě kategorie různým způsobem. Buď odmítají politiku (jakoukoli) a akceptují antirasismus (platí pro klasické skupiny SHARP), nebo odmítají politiku, ale nemají problém s rasismem (RAC),

případně odmítají politiku i rasismus/antirasismus (což by měla být poloha typická pro nepolitické skinheads). Fakticky se ale obě polohy (politická i vztahu k rasismu) obvykle spíše prolínají. Vztah k rasismu může být vnímán jako ryze politický, nebo může být naopak chápán jako výsostně morální téma, které s politikou nesouvisí. A naopak, politika může být odmítána, ale současně být adorován antikommunismus a vlastenectví (a dnes obvykle i antiislámský a antiimigrační postoj), nebo naopak podpora squattingu a odpor vůči politické garnituře ve smyslu odporu vůči politickému systému (což je dnes opět často spojeno s agendou podpory uprchlíků).

DO IT YOURSELF TOGETHER

Ideologie a aktivismus české hc/punkové scény

Petra Kumová

Kapitola nastiňuje počátky hardcore¹/punkové (dále jen hc/punkové) subkultury od jejího přenosu ze zahraničí do československého prostředí, přičemž věnuje prostor ideologickému, hudebnímu i vizuálnímu odlišení a vyhranění se hardcore vůči punku a jeho vztahu k anarchistické/autonomní scéně a s ní souvisejícímu politickému aktivismu. Představuje teorie, které zasazují hc/punk do souvislosti s anarchismem a sociálními hnutími, vůči nimž může být chápán i jako důležitý prvek při budování protestních antiautoritářských hnutí v postsocialistických společnostech (Daniel 2016).

Výzkumná část se zaměřuje na sledování několika témat významných pro ideologii hc/punku. Zabývá se jejich vývojem, taktikou a rétorikou, která je provází v současnosti. Ve snaze vyhnout se složitým terminologickým debatám, které používání termínu ideologie provází (srv. Geertz 2000), chápu subkulturní ideologii jako soubor specifických hodnot, které nositelé subkultur vyznávají, norem, kterými se řídí, a postoji, jež vyjadřují; již Heřmanský a Novotná (2011, s. 94) při výzkumu subkultur definovali jako subkulturní ideologii tu, kterou se mohou subkultury odlišovat od většinové ideologie. Hlavním tématem článku je zkoumání konceptu DIY,

1 Často citovaný doslovný překlad názvu, tj. tvrdé jádro, který odkazuje k příslušné ideologii nové vznikající scény, jež se formuje na základech punku.